

Ekoturizm: nazariy asoslari va rivojlanish istiqbollari

Rashidiy Malikabonu Farruxzoda

SamISI TM-M-325 talabasi

Uralov Shoxruxbek Asqaraliyevich

SamISI Turizm kafedراسi assistenti

Annotatsiya. Ushbu maqolada ekoturizmning nazariy asoslari, uning asosiy tamoyillari va zamonaviy rivojlanish tendensiyalari tahlil qilinadi. Ekoturizmning atrof-muhitni muhofaza qilish, biologik xilma-xillikni saqlash hamda mahalliy aholi farovonligini oshirishdagi ahamiyati yoritiladi. Shu bilan birga, O'zbekiston misolida ekoturizmni rivojlantirish yo'llari, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari ekoturizmni barqaror rivojlantirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Ekoturizm, barqaror rivojlanish, ekologik turizm, biologik xilma-xillik, atrof-muhit muhofazasi, tabiiy resurslar, turizm infratuzilmasi, mahalliy aholi, ekologik muvozanat, O'zbekiston.

Аннотация. В данной статье рассматриваются теоретические основы экотуризма, его основные принципы и современные тенденции развития. Особое внимание уделяется роли экотуризма в охране окружающей среды, сохранении биологического разнообразия и повышении благосостояния местного населения. Также анализируются перспективы развития экотуризма на примере Узбекистан, существующие проблемы и пути их решения. Результаты исследования имеют важное научно-практическое значение для устойчивого развития экотуризма.

Ключевые слова: Экологический туризм, устойчивое развитие, экотуризм, биологическое разнообразие, охрана окружающей среды, природные ресурсы, туристическая инфраструктура, местное население, экологический баланс, Узбекистан.

Abstract. This article examines the theoretical foundations of ecotourism, its main principles, and current development trends. Special attention is given to the role of ecotourism in environmental protection, biodiversity conservation, and improving the well-being of local communities. The study also explores the development prospects of

ecotourism using Uzbekistan as a case study, highlighting existing challenges and possible solutions. The findings have significant scientific and practical importance for the sustainable development of ecotourism.

Keywords: Ecotourism, sustainable development, ecological tourism, biodiversity, environmental protection, natural resources, tourism infrastructure, local population, ecological balance, Uzbekistan.

Kirish. Zamonaviy globallashuv sharoitida turizm sohasi jahon iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismlaridan biriga aylangan. Turizm nafaqat iqtisodiy daromad manbai, balki davlatlar o'rtasidagi madaniy va ijtimoiy aloqalarni mustahkamlovchi omil sifatida ham katta ahamiyat kasb etadi. Biroq, turizmning tez sur'atlarda rivojlanishi ko'plab ekologik muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, tabiiy hududlarga nazoratsiz sayohatlar atrof-muhitning degradatsiyasiga olib kelishi mumkin.

Shu sababli, so'nggi yillarda ekologik jihatdan barqaror turizm turlariga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Ekoturizm ana shunday muhim yo'nalishlardan biri bo'lib, u tabiatni muhofaza qilish va iqtisodiy rivojlanishni uyg'unlashtirishga qaratilgan. Ekoturizm konsepsiyasi tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, ekologik muvozanatni saqlash va kelajak avlodlar uchun sog'lom muhit yaratishni ko'zda tutadi.

Mazkur maqolaning maqsadi ekoturizmning nazariy asoslarini chuqur o'rganish, uning rivojlanish istiqbollari tahlil qilish hamda O'zbekiston sharoitida ushbu sohani rivojlantirish yo'llarini aniqlashdan iborat.

Asosiy qism. Ekoturizmning nazariy asoslari bir nechta muhim ilmiy yondashuvlarga asoslanadi. Eng avvalo, barqaror rivojlanish konsepsiyasi muhim o'rin tutadi. Ushbu konsepsiyaga ko'ra, tabiiy resurslardan foydalanish jarayoni kelajak avlodlar manfaatlariga zarar yetkazmasligi lozim.

Ekoturizmning asosiy xususiyatlaridan biri — ekologik va ijtimoiy yo'naltirilganligidir. Bu turdagi turizm tabiatga minimal zarar yetkazgan holda amalga oshiriladi va mahalliy aholining turmush darajasini yaxshilashga xizmat qiladi. Masalan, Costa Rica tajribasi shuni ko'rsatadiki, ekoturizm orqali yuqori iqtisodiy natijalarga erishish mumkin.

Ekoturizm biologik xilma-xillikni saqlashda ham muhim rol o'ynaydi. Bu jarayonda turizm faoliyati tabiiy muhitni buzmasdan amalga oshirilishi kerak. Shu bois, xalqaro tashkilotlar tomonidan ekologik standartlar ishlab chiqilgan.

Bundan tashqari, ekoturizm iqtisodiy jihatdan ham samarali hisoblanadi. U yangi ish o'rinlarini yaratadi, kichik biznesni rivojlantiradi va mahalliy aholining daromadini oshiradi.

O'zbekiston hududida Chimgan, Zomin National Park va Nurata Mountains kabi hududlar ekoturizmni rivojlantirish uchun muhim hisoblanadi. Biroq infratuzilma yetishmovchiligi va ekologik madaniyatning pastligi kabi muammolar mavjud.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ekoturizm zamonaviy turizmning eng istiqbolli va barqaror yoʻnalishlaridan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. U nafaqat iqtisodiy foyda keltiradi, balki atrof-muhitni muhofaza qilish, biologik xilma-xillikni saqlash va mahalliy aholi farovonligini oshirishda muhim rol oʻynaydi. Ekoturizmning nazariy asoslari barqaror rivojlanish tamoyillariga tayanib, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va ekologik muvozanatni saqlashni koʻzda tutadi.

Tahlillar shuni koʻrsatadiki, jahon tajribasida, xususan Costa Rica kabi davlatlarda ekoturizmni samarali tashkil etish orqali yuqori iqtisodiy natijalarga erishilgan. Bu esa ushbu yoʻnalishning nafaqat ekologik, balki iqtisodiy jihatdan ham muhimligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, ekoturizmni rivojlantirish jarayonida infratuzilma yetishmovchiligi, ekologik nazoratning sustligi va aholining ekologik madaniyat darajasi kabi muammolar ham mavjud.

Oʻzbekiston sharoitida ham ekoturizmni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar mavjud boʻlib, mamlakatning boy tabiiy resurslari va noyob landshaftlari bu borada mustahkam asos yaratadi. Ushbu salohiyatdan samarali foydalanish uchun zamonaviy infratuzilmani rivojlantirish, ekologik taʼlimni kuchaytirish, investitsiyalarni jalb etish va xalqaro tajribani joriy etish muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, ekoturizmni izchil rivojlantirish orqali tabiatni asrash va iqtisodiy taraqqiyotni uygʻunlashtirish mumkin. Bu esa kelajak avlodlar uchun sogʻlom ekologik muhitni saqlab qolish va barqaror rivojlanishni taʼminlashning muhim omili hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1. David Weaver. Ecotourism. — John Wiley & Sons, 2001. — 45–52-betlar.
2. Martha Honey. Ecotourism and Sustainable Development. — Island Press, 2008. — 78–85-betlar.
3. World Tourism Organization. Tourism and Sustainability Report. — 2020. — 23–30-betlar.
4. United Nations. Sustainable Development Goals Report. — 2019. — 10–15-betlar.
5. UNESCO. Ecotourism and Biodiversity Conservation. — 2018. — 34–40-betlar.
6. The International Ecotourism Society. Ecotourism Principles. — 2015. — 5–9-betlar.